

﴿١٥١﴾ سُورَةُ الْحَبْرِ HİCR SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hicr sûresi 99 âyet olup, 87. âyet Medine'de, diğerleri Mekte'de nâzil olmuştur. Eshab-ı Hicr, Sâlih Aleyhisselâm'ın kavmi idi. Hicr, Medine ile Şam arasında bir vâdidir. Salih Aleyhisselâm'ın kavmi Semûd, burada yaşarlardı. Peygamber efendimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem, Hicr'den geçerken ashabına; "Buradan ağlayarak geçin ki bunların başına gelen, sizin başınıza gelmesin" buyurmuştur.

Hicr halkından bahsedildiği için, sûreye bu isim verilmiştir. Akide, ahlâk, Âllâh'ın kudreti, insan ve cinlerin yaratılışları, bazı peygamberlerin ve ümmetlerinin menkıbeleri ile ilgili konuları ihtiva etmektedir. Hicr; mânidir hasmın, düşmanların girmesine.

الرَّاتِلِكَ آيَاتِ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ-1

الرّ Müteşâbihât-ı Kur'âniyedendir. Biz buna imân etmekle mükellefiz fakat mânâsını delillemeye mükellefiyetimiz yoktur. Kur'ân-ı Azimüşşan'ın tamamına imân edeceğiz. Bildiğimizi anlarız, bilmediğimize de imân ederiz. Selef-i Sâlihîn, Âllâhü e'lemü bi-muradihi bi-zêlike demişler. Âllâh murâdına âlemdir. Bundan

Habibine ne emretmiş, O bilir. Şifre gibidir demişler. Müteahhirin olan bazı ulemâ da sûrenin ismi olması muhtemeldir. Ayrıca elif'ten ene, lâm'dan Âllâh, ra'dan Rakîp. "Ben Âllâh'ım, Râkîbim. Sizi murakabe ediyorum" demektir. Fakat eslem olan, Âllâh'ın reyine havale etmektir. **أَيُّ الْكِتَابِ** Bu sûreyi celiledeki âyetler, Kur'ân-ı Azimüşşân'ın âyetleridir. Yâni ey muhatab, Âllâh'tan gelen bir Kur'ân'dır, ona göre dinle. **وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ** Mübin olan, rüşdü dalâletten, hakkı haksızlıktan, haramı helâlden beyan eden, bir Kur'ân'dır.

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ-2

رُبَّمَا Çok zaman **rube** teksir içindir. ("**Rubemâ**" bizim kıraatımız ki rivâyet-i âsim ve kıraatı Hafız üzerine okunuyor. Diğer kıraatlardan olan, "Rubbemâ" şeklinde şeddeli okunuyor. Her ikisi de doğrudur, fark harekelerdedir. Kelimenin harfinde değişiklik yapmıyor.)

Çok zaman **يَوَدُّ** sever temenni eder, **الَّذِينَ كَفَرُوا** küfürde kaklanlar, kâfir olarak helâk olanlar. Sekerat, ölüm başladığı zaman, Müslüman olanların halini görür. Temenni ederler, **لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ** Müslüman olmayı temenni ederler. Bu temenni sekeratte başlıyor ve keşke ben imân etseydim de Müslüman olaydım. Lâkin ne fayda, geçmiş oluyor.

ذَرُّهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ-3

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. (Malûm olduğu üzere bu sûre, Mekke'de nâzil olmuştur, Cenâb-ı Âllâh,

Mekke'de iken harbi irade etmedi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aley-hivesellem, Medineyi Münevvere'ye hicretinin ikinci senesinde muharebeye müsaade buyruldu. Harbe müsaade edilmediğinden Rasûl-û Ekrem'e, yumuşaklıkla Cenâb-ı Hak emrediyor.) Buyuruyor ki; ذَرُّهُمْ Ey Habibim, bunlara nasihat tesir etmiyor. Muharebeye de müsaade edilmediğine göre, nasihat de etme bırak kendi hallerine. Bir insan küfr-ü inâdi olduktan sonra nasihatın faydası olmuyor. ذَرُّهُمْ Onları bırak، وَيَتَمَتَّعُوا وَيَأْكُلُوا dünyada yesinler eğelensinler, (lezzet ve şehvetle) geçinsinler. وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ Onları tûl-û emel meşgul etmiştir. فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Emelleri, onları oyalasın (imân ve tâatten geri bıraksın.) Yakında (hallerini, akıbetini, cezalarını) görecek, fena hareketlerini) bileceklerdir.

4- وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ

Biz Azimüşşan helâk etmedik. "min" tekid içindir. Hiçbir memleketin ehlini helâk etmedik. إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ Hepsinin muayyen bir günü var, o gün geldikten sonra olur.

5- مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

Sebkat etmez, evvel gelmez bir ümmet için ancak vakt-i zamanı geldiğinde helâki takarrür eder. وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ Onların helâkı da geciktirilmez geri kalmaz.

6- وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ

Söylediler, dediler ki; وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ Zikir olan Kur'ân'dır. "Ey kendisine Kur'ân indirilen Mu-

hammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, sen mutlaka bir mec'nunsun, aklını kaybetmişsin."

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ-7

"Eğer doğru söyleyenlerden idiysen, niçin melekler gelmiyorlar senin doğru söylediğine şahadet etsinler? **hellâ** mânâsınadır. تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ "Eğer sen bu sözünde, hak peygamber olduğuna ve Kur'ân'ın da Âllâh-û Teâlâ tarafından nâzil olduğuna dair hak söylüyorsan, neden melekler gelip de şahadet etmiyorlar? Sen demek ki aklını kaybetmişsin de böyle söylüyorsun."

Hâlik-i Kâinat buyuruyor ki; Ey Ekmelerrusul Sallâllâhû Aleyhivesellem, bana niyabeten onlara böyle söyle.

مَا نُنزِلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ-8

Biz (kâfirlere,) melekleri ancak hak ile azap ile indiririz. Eğer melekler azap ile gelirse, ondan sonra hayat bulamazlar. وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ Şayet onlara melekleri gönderseydik, o zaman da azaplarında imhâl etmezdik. Azapları tehir edilmez.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ-9

Hâlik-i Kâinat, teselli ediyor Habibini. Ey Habibim müteessir olma, bunların imâna gelmedikleri küfründen dolayı. Senin dinin bütün şark ve garbı ihâta edecektir. Kur'ân'ı biz inzâl ettik لَحَافِظُونَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ elbette onu (tahrif ve tebdil'den) koru-

yacak da biziz. Tahrif ve tebdil etmek isteyenler, kendine yapmış olur, belâsını bulur. Yine Kur'ân, nâzil olduğu gibi kalır.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ -10

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا Biz Azimüşşan gönderdik مِنْ قَبْلِكَ senden evvel. 313 Rusül, 124.000 peygamber gönderdik فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ evvelki kavimlerin içinde. Bu kavimlerin ekserisi böylece peygamberlerine karşı gelmişlerdir, inkâr etmişlerdir. Onlar sabretmişler, sen de sabret mahzun olma, nihayet Ben de sana yardım ederim.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ -11

وَمَا يَأْتِيهِمْ Gelmedi onlara, kavimlere مِنْ رَسُولٍ hiç bir peygamber, إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ hemen o peygamberlere alay istihza ederlerdi. Bu keferelerin tabiatında, cibilliyetinde istihza var. Sabret sana da yardım edeceğim.

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ -12

كَذَلِكَ Nasıl ki onların kâlbine tekzip hâsıl olmuş idi. نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ Senin zamanındaki mücrimler, (o zaman ki Mekke'deki kâfirler) Biz böylece (istihza, küfür ve tekzibi) o mücrimlerin kâlbine sokarız.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ -13

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ Bu Kur'ân'a imân etmezler, sen de müteessir olma. وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ Evvelkilerin âdeti ne ise bunlar da o adet üzerine geliyorlar. (Peygamberlerini tekzip ve istihzâ etmeleri yüzünden,) kendilerinden evvelki ümmetler hakkında geçen

Sünnet-i İlâhiye'ye rağmen (ki helâktir.) Onlar yine onu, (Kur'ân'ı) tasdik etmezler.

14- وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ

Eğer Bَابًا مِّنَ السَّمَاءِ onlara فَتَحْنَا açarsak onlara (o bize meleklerle gelseydin diyenlere) فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ Biz, onlara (gökten bir kapı açsak da oradan meleklerin inip çıktığını aşikâre görseler (yine imân etmezler.)

15- لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ

Diyecekler إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا gözlerimiz bağlandı, belki bir sihir büyüye tutulmuş bir kavimiz, (gördüğümüz bir hayaldir, hakikat değildir.) بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ Biz sihirlenmiş bir kavimiz diyecekler. Yine imân etmezler çünkü küfr-ü inâdidir.

16- وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ

Hâlik-i Kâinat emrediyor. Onların meişeti için, وَزَيَّنَّاهَا Âllâh lütfetmiş gökleri burçlarla tezyin etmiş. Ve bakıp temâşa edenler için süsledik.

17- وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ

Biz Azimüşşan, racim, mel'un olan şeytanlardan gökleri muhafaza ettik. Bu da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimizin doğduğu gecede olmuştur.

18- أَلَا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُّبِينٌ

لَا لَّاكِنِ السَّمْعَ مِنَ اسْتِرْقَ الْاَلَاKIN istirak-ihtilâk; sırları koparmak, kulak kabarmak, bunlar kalkıyorlar. فَأَتَّبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ Onlara tâbi oluyor bir şu'le, ateş şulesi onları mahveder. (İnsanlar topraktan halk olduğu gibi cinler de havadandır. İnsanların sıkleti ağırklığı aşağıya veriyor, cinlerin ise yukarıya göklere çıkıyor.) Önceki ümmetlerin peygamberlerine gelen vahiyleri, melâikeyi kiramdan işittikleri bazı kelimâtı getirip putlara ilkâ ederlerdi. Bu şekilde dalâlete sürüklemeye çalışırlardı. Bu da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, dünyaya gelinceye kadar devam etti. O geldikten sonra vahiy yolunu, onlardan temizlemeyi irade etti. Ondan sonra o yıldızların membalarından onlara ateş alevler atılıyor, ateşler atıldığında bazılarını öldürüyor. Hülâsa o yol, onlara kapanmış oluyor.

19- وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

Yerleri de uzatıp yaydık. Dünyanın dörtte biri toprak, dörtte üçü su olduğuna göre, Hâlik-i Kâinat bu toprakları sular üzerine zaptediyor. وَالْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ Orada sarsıntıyı önleyen dağlar yerleştirdik. وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ Her şeyi inbat ettik, فِيهَا yerde ve dağlarda مَوْزُونٍ hikmetli olarak. Yerde ve dağlarda, kudret ve hikmet terazisi ile ölçülmüş her şeyi bitirdik. Lüzumlu olan miktar kadar, ne ziyade ve ne de noksan olmadan hikmetimize uygun her nebatı, ağacı ve yeşilliği halk ettik.

20- وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

Halk ettik biz **لَكُمْ فِيهَا** size bu yerlerden, **مَعَايِشَ** esbab-ı maişetinizi o dağlarda halk ettik. **وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ** Orada hem sizin için hem de sizin besleyicileri olmadığınız varlıklar için lüzumlu rızıklar ve geçim vasıtaları yarattık.

21- **وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِلُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ**

Hiçbir şey yoktur ki onun hazineleri bizim yanımızda olmasın. Bizim hazinemiz yokluktan halk olur. Yokluktan bizim hazinemiz var edilir. **وَمَا نُنزِلُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ** Fakat biz, onu ancak belli bir miktar ile inzâl ederiz.

22- **وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ**

Biz Azimüşşan, gönderiyoruz rüzgârı **لَوَاقِحَ** hâmile olan bulutlarla. **فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً** Yukarıdan, göklerden suyu gönderiyoruz. **فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ** Onunla yerlerinizi, sizi ve hayvanatınızın ihtiyacını su ile karşılarız. **وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ** Sizler bu suyun hâzini, koruyup saklayanı değilsiniz. Hazinesi elinizde değildir. Ben bunu gönderiyorum.

23- **وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ**

Muhakkak biz, **لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ** benim hayat veren, ancak biz diriltir ve biz öldürürüz. **وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ** Ve sonunda her şeye biz varis oluruz, (yalnız biz bâkiyiz.)

24- **وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ**

المُسْتَقْدِمِينَ. Muhakkak biz Azimüşşan biliyoruz. وَلَقَدْ عَلِمْنَا مِنْكُمُ Ædem Aleyhisselâm'dan itibaren, sizden önce gelip geçenleri de biliyoruz, وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ, geri kalanları da biliriz.

25- وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

Senin Rabbindir Ey Habibim, bütün mah-lukâtı toplar haşreder. Haşır; kaldırıyor kabirden. Neşir; hesap yerine hazır eder. إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ Âllâh sun'unda hakimdir, her şeyi yerli yerine halk etmiştir. Âlimün, âlimdir halkına, hakkıyla Âlim'dir.

26- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

Biz Azimüşşan, insanı halk ettik مِنْ صَلْصَالٍ الْإِنْسَانَ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ. Tegayyür eden siyahlaşan çamur, kuru olan çamurdan halk ettik.

27- وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

Cinleri de Ebul Cin ki şeytandır. وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ. Onların ahvalini mücmelen beyan ediyor.

28- وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aley-hivesellem, Ædem Aleyhisselâm ile şeytanın hikâyesini ümmetine bildir ki kıssadan hisse alsınlar. Senin Rabbin, meleklerle emretti. Ben bir beşeri halk edeceğim. مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ -32

Âllâh CelleCelâlûhû emretti bilâvâsita. İhâne; tehdit sûreti ile. يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ Âllâh-û Teâlâ buyurdu. “Yâ iblis ne oldu sana, niye secde edenlerle beraber olmadın, terk etmene sebep ne?” dedi. Âhirzaman peygamberi gönderilmeden önce cinniler gökyüzüne çıkar, insanların kaderiyle ilgili bazı bilgileri alır, yeryüzünde kâhinlere verirlermiş. Kur’ân-ı Kerim geldikten sonra, âyet-i kerimede beyan buyrulduğu şekilde onların bilgi almaları veya çalmaları yasaklanmış, buna yeltenenler de ateşle yakılmıştır.

قَالَ لَمْ أَكُنْ لِأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ -33

İblis cevap verdi ve dedi ki; لَمْ أَكُنْ “Bana lâyük değildir. Ben secde edeyim, benim ceddim aslım ateştir. لِبَشَرٍ Bana lâyük değildir, bir beşere secde edeyim. خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ Kuru bir çamurdan biçim verilmiş, kara bir balçıktan yaratığın insana secde etmek bana gerekmez” dedi.

Zirâ insan cismânidir, ben ise ruhaniyim. O topraktan, ben ateşten yaratıldım. Ateş, topraktan üstündür.

Bu mülahazayla kibirlendi. Kendisini, insana üstün sandı.

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ -34

Emretti Âllâh CelleCelâlûhû. “Çık oradan, melekler zümresinden. Meleklerden değildi, melekler içine karışmıştı.

فَأِنَّكَ رَجِيمٌ Kıyamete kadar, sen dergâhımdan tard olunmuşsun. Mercûm, hayırdan tard olunmuş. Dergâh-ı İlâhî'den tard olmuş.

وَأَنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ -35

Muhakkak ki kıyamete kadar lânet senin üzerine olacaktır. Ondan sonra da azab-ı İlâhiye giriftar olur.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْتَنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ -36

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْتَنِي İblis; "Ey Rabbim, öyle ise (varlıkların) tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver" dedi. İblis ne demek istiyor, ölümden kurtulmasını istiyor. Eğer Âllâh-û Teâlâ kıyamete kadar mühlet verseydi, zaten kıyamette ölüm yok ve ölümsüz kıyamete gidecekti.

قَالَ فَأِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ -37

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ -38

Hâlik-i Kâinat, onun duâsını reddetti. Sana mühlet verdik vakt-i mâlûma kadar yani nef-ayû ûlânın nihayetine kadar. Şeytan nihayet 40 sene ölü kalır. Bütün insanlar öldükten sonra ölür, 40 sene sonra da insanlar haşr olur. İblis, iki sûr arasında 40 yıl ölü kalacaktır.

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ -39

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي Yâ Rabbi, beni iğvâ ettin, bu yoldan çıkardın. Mademki bana bu kuvvet-i kudreti verdin. Ben onları tezyin edeceğim, aldatacağım onları. • فِي الْأَرْضِ Yeryüzünde isyan

ile **لَا غُورِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ** ile hepsini iğvâ ederim, yoldan çıkarırım. Beni azdırmana karşılık, ben de yeryüzünde onlara (günahları) süslea yeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım.

40- **إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ**

Ancak senin halis olan kulların müstesnâ, ekserisini yoldan çıkarırım.

41- **قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ**

قَالَ Hâlik-i Kâinât emretti. **هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ** Ancak içlelerinden ihlâsa eren, erdirilmiş kullarım müstesnâ.

42- **إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ**

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ Benim hak yolumda olan kullarıma, senin bir kuvvetin olmaz onlara. **إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ** Ancak sana tâbi olan gâvin olan, kâfir olan, imân etmeyenlerdir. Benim kullarım, beni tanıyanlar sana tâbi olmazlar.

43- **وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ**

Cehennem onların mahâlli mev'ididir. Senin de onların da onların hepsine va'd olunan yerdir.

44- **لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ**

Cehennem yedi kapısı vardır. Her kapı için ayrılmış bir zümre vardır.

45- **إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ**

Müttekiler, Âllâh'ın azabından korkup rahmetine sığınan müttekiler, mutlaka cennetlerde ve pınar başlarında olacaklardır.

46- اَدْخُلُوْهَا بِسَلَامٍ اٰمِنِيْنَ

Melekler her tarafta onlara derler ki; "Oraya emniyet ve selâmla girin" denilir. "Korkudan ve zahmetten sâlim olarak girin" derler. Cennete girdikten sonra en iyi sohbet, Cüneyd-i Bağdâdi Kaddesâllâhû Sırrahülaziz buyuruyor ki; "Mê ehalle ictimâu mel ehbâb. Bir cemâat, ahbab ile halis ahbab ile bir arada ne güzel nefse, ruha gıda verir." Sonra ona mukabil diyor. "Ve mê emerra. Ne acıdır bir ictimâ ki onların arasında buğz-u haset varsa. Ne kadar acı olur."

47- وَتَرَعْنَا مَا فِي صُدُوْرِهِمْ مِنْ غِلٍّ اِخْوَانًا عَلٰى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِيْنَ

Biz Azimüşşan, nezb ediyoruz kaldırıyoruz. فِى Onların kalbinde مِنْ غِلٍّ hased-i kibri kaldırıyoruz. Kalplerinden عَلٰى سُرُرٍ مُّتَقَابِلِيْنَ hakikaten kardeş şeklinde olurlar. اِخْوَانًا Birbirinden fazla olmamak üzere mütekabil otururlar. Onlar artık üzerinde karşı karşıya oturan kardeşler olup (sohbet ederler.)

48- لَا يَمَسُّهُمْ فِيْهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِيْنَ

Orada onlara hiçbir eziyet, yorgunluk, meşakkat dokunmayacak. لَا يَمَسُّهُمْ فِيْهَا نَصَبٌ Oradan çıkarılacak da değildir.

49- نَبِيُّ عِبَادِيْ اَنِيْ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ

Hitab, Rasûl-û Ekrem'e fakat murad olunan ümmettir. Kulları-

ma haber ver ki; "Ben Gafur ve Rahimim (mağfired isteyeniyeni afiv, tevbe edene rahmet ederim.)

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ-50

Benim azabım da elim bir azaptır, benden korksunlar ve fenalık yapmasınlar. Âllâh-û Teâlâ yüz rahmet yaratmış, 99'unu sake layıp birini bütün mahlukâtına göndermiştir. Eğer kâfir olan, Âllâh'ın ne derecede merhametli olduğunu bilse, cennetten ümidini kesmezdi. Mü'min de Âllâh-û Teâlâ'nın azabının ne derece müthiş olduğunu bilse, cehennemden emin olmazdı.

وَتَبَيَّنَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ-51

Misâfire ne için dayf derler? Çünkü bir konak, sahibine meylediyor. Misafir sefer ediyor, dayf-duyûf meylediyor. Bir mal, konak sahibine meylediyor, evine gidiyor. Farisi ibare ise mihman derler. Mih; büyük. Mihman; evin büyüğü demektir. Mihmandar; büyüklüğü, büyüklüğün emrini muhafaza eden demektir. Onlara, kullarıma İbrahim Aleyhisselâm'ın misafirlerinden (meleklerden) de haber ver.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ-52

İz dâxluvâ ʿalehî feqâluvâ selâmâ qâl innâ minküm vâcılûn. Misafirler, İbrahim Aleyhisselâm'ın evine dâhil oldular. İz dâxluvâ ʿalehî feqâluvâ selâmâ Yanına girdikleri zaman selâm verdiler. (Bu selâm, Âdem Aleyhisselâm'dan geliyor. "Esselâmû Aleyküm ve Rahmetullah" dediler.) İz dâxluvâ ʿalehî feqâluvâ selâmâ İbrahim Âleyhisselâm onlara, "biz sizi tanımadık" dediler. Selâmlarını aldıktan sonra önlerine yemek getirmişti, onlar yemeği yemediler. Ya ondandır

veya vakitsiz eve girdiler yahutta kapıdan değil de birdenbire evin içinde hazır oldular. "Biz, sizden cidden korkuyoruz" demişti.

قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ-53

Melekler; "Korkma bizden. اِنَّا Bizler, Rabbinin Rasûlleriyiz. نُبَشِّرُكَ Seni tebşir ediyoruz. بِغُلَامٍ عَلِيمٍ Âlim olan bir evlât ile ki İsmail Aleyhisselâm'dır. Nübüvvet ilmini hâmil bir çocuk müjdeliyoruz" demişlerdi.

قَالَ أَبَشِّرْتُمُونِي عَلَىٰ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فِيمَ تَبَشِّرُونَ-54

İbrahim Aleyhisselâm, "bana ihtiyarlık halimde mi bir oğul müjdeliyorsunuz? فِيمَ تَبَشِّرُونَ Şaşılacak bir şey müjdeliyorsunuz" dedi.

قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ-55

Cibril-i Emin diyor ki; "Biz, seni hak ve hakikat ile tebşir ediyoruz. فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ Sakın, Hakk'ın rahmetinden ümitsizliğe düşenlerden olma" dediler.

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ-56

İbrahim Âleyhisselâm; "Sapıklardan başka, kim Hakk'ın rahmetinden ümitsizliğe düşebilir?" dedi.

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ-57

Sonra yalnız oğul müjdesiyle gelmediklerini anlayınca, tamamıyla maksatlarını öğrenmek için, "Ey Âllâh-û Teâlâ'nın Rasûlleri, daha (başka) ne işiniz var?" dedi.

(İbrahim Aleyhisselâm, onların Âllâh tarafından gönderilmiş melekler olduklarını anlayınca, böyle bir melekler cemâatinin sak dece bir müjde için gelmiş olmayacağını, daha başka mühim vazifelerinin de olabileceğini tahmin ederek bu soruyu sordu.)

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ -58

قَالُوا Cevap verdiler, dediler. إِنَّا أُرْسِلْنَا gönderildik Âllâh tarafından, إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ kâfir olan bir kavim ki Lût Aleyhisselâm'ın kavmidir. Onların helâk edilmesine memuruz. (Küfür ve taşkınlıkları yüzünden onları helâk edeceğiz.)

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ -59

إِلَّا آلَ لُوطٍ Ancak Lût Aleyhisselâm'ın ailesi (ve ona tabi olanları) değil, müstesna. إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ Behemehal hepsini (helâktan) kurtaracağız.

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا إِنَّا لَمِنَ الْغَابِرِينَ -60

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا Yalnız hanımı müstesnâ, (o hanım halas olmaz.) إِنَّا لَمِنَ الْغَابِرِينَ Onu, (Âllâh-û Teâlâ'nın fiili ile helâk olması için,) geri kalanlardan olmasını takdir ettik.

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ -61

Vaktaki Rasûller, (elçiler) Lût Aleyhisselâm'a geldiler.

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ -62

(Evvelinde Lût Aleyhisselâm da onları tanımadı.) Lût Aleyhisselâm, onlara "siz yabancı kimselersiniz, (sizi tanımıyorum)" dedi.

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ-63

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ Dediler; "Biz geldik sana. Biz geldik sana. Senin kavminin yaptığı şek ve şüphe azap, azaptan şüpheleri vardı. Sen, onlara azab-ı İlâhî ile bahsederek, onları korkuttun fakat onlar inanmadılar. İşte, biz onlara bu azabı inandırmak için geldik.

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ-64

Hak ve hakikatla sana geldik. Sana hak ile azap haberini getirdik ve biz sadıklarız.

فَاسْرِبْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

فَاسْرِبْ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ Yola çıkınız ehlinle beraber, gecenin bir bölümünde (yani daha şafak sökmeden.) وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ Ey Lût, sen de onların arkasından yürüyerek git. وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ Ne sen ne de kızların geriye bakmayın. (Onların uğrayacağı kahr-ı gazabı görmeyin.) وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ Âllâh'ın emrettiği yere gidin ki (Şam şehridir.) Şam'a giderek az bir zamanda, İbrahim Aleyd hisselâm'a ilhak ettiler.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هُوَلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ-66

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ bu emr-i İlâhî'yi, (Cibril-i Emin vasıtasıyla.) أَنَّ دَابِرَ هُوَلَاءِ Dâbira; kök demektir. هُوَلَاءِ Bu kavmin aslı kökü مُصْبِحِينَ kat olacak sa-

baha doğru. Yani sabaha doğru bunların kökü bile kalmayacaktır yeryüzünde.

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ-67

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ Şehrin halkı. (Şehir, Südüm idi. Baş şehri olup ayrıca dört şehir daha vardı. Lût gölünün olduğu yerde beş şehir var. Şehrin ehl-i fasık-ı münafıklar geldiler. يَسْتَبْشِرُونَ Birbirine, "ne güzel insanlar gelmişler" diye müjde, tebşir ederek. (Melekler, güzel erkekler şeklinde gelmişlerdi.) Gelenlerin maksatları fena, Lût Aleyhisselâm biliyor.

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ-68

قَالَ Lût Aleyhisselâm, onlara dedi. "Bunlar benim misafirlerimdir. يَسْتَبْشِرُونَ Misafirlerimin yanında beni mahcup etmeyin.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْرُونَ-69

وَاتَّقُوا اللَّهَ Allâh'tan korkunuz. وَلَا تُخْرُونَ Onlara kastetmek sûreti ile beni üzme, utandırmayın."

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ-70

قَالُوا Onlar cevap verdi, dediler Lût Aleyhisselâm'a. أَوَلَمْ نَنْهَكَ "Biz, seni halkın işine karışmaktan men etmemiş miydik" dediler. Yani biz, sana "âlemin işine karışma demedik mi? Bizim kabahatimiz kendimize aittir" dediler.

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ-71

Lût Aleyhisselâm, onlara dedi. "Şayet siz kötü işinizi yapemakta kararlı iseniz, işte bunlar kızlarımdır. (Onlarla evlenebilir, siziniz.) Kızlarım var, Müslüman olunuz da kızlarımı size vereyim." Yahutta her peygamberin ümmetinin kızları, onun kızları demektir. Peygamberler, ümmetinin babası. Aileleri de Ümmühâtül-Mü'minin (analarıdır.) Kızları da evlâtları demektir. Neticede, Lût Aleya hisselâm'ı dinlemediler.

لَعْمُرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ-72

Bu âyet-i kerimeye müfessirini izâm iki mâna veriyorlar: Hie tap Lût Aleyhisselâm'dır, hikâye onundur. Öyle ise لَعْمُرُكَ Hâlik-i Kâinat emrediyor. Cibril-i Emin, Lût Aleyhisselâm'a diyor ki; "Senin hayatınla kase ederim. Onlar, kendi dalaletinden mütereddittirler, vazgeçmezler nasihat yapma. Bir kısım da demişler ki; "Le-amruke'den, cümle ayırdır. Hitâp Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'edir." Hâlik-i Kâinat, Habibine buyuruyor ki; "Ey Habibim, senin ömrü hayatınla kase ederim. Bunlar ölünceye kadar sekrinden ayrılmıyorlar. Daimâ, helâk oluncaya kadar bu halde kalacaklar." إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ Rasûl-û Ekrem'in zamanındaki keferelere ait olur. Her ikisine de şümûlû var.

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ-73

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ Sayhayı Cibril, Cibril'in sadası ehzett onları مُشْرِقِينَ Güneşin şâriki zamanı, işrak (Güneş'in doğma) zamanı, Cibril-i Emin'den bir sadâ geldi. Onları, o korkunç ses yakaladı.

فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ-74

Hâlik-i Kâinat buyuruyor. Biz böylece şehirlerinin üstünü altına getirdik. وَأَمْطَرْنَا Yağdırdık عَلَيْهِمْ onların üzerine حِجَارَةً bir takım taşlar, o taşlar. مِنْ سِجِّيلٍ Balçıktan pişirilmiş taşlar yağdırdık yahutta sicil müseccel, tescil edilmiş, herkesin ismi üzerinde yazılı taşları onların başına yağdırdık.

75- إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

İşte Lût Aleyhisselâm'ın bu kıssasında, kıssadan hisse budur ki delâlet var, âyet var vahdâniyat-ı İlâhiye'ye. en-nê-zirine mütefekkirine; tefekkür eden bilenlere ibretler vardır.

76- وَأَنَّهَا لِبِسْبِيلٍ مُّقِيمٍ

Bu Lût Aleyhisselâm'ın şehirleri bu yerler, لِبِسْبِيلٍ مُّقِيمٍ o şehirlerin harabeleri, bir yol üzerinde hâlâ durmaktadır. Oradan geçenler, izlerini görmektedir.

77- إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

Hakikaten bunda, imân edenler için bir âyet ibret vardır. Bir peygambere ve onun varislerine dil uzatmasınlar.

78- وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لظَّالِمِينَ

İn Muhaffaftır müsekkalden. İnnehû eshâbû eyke; ormanlık, meşelik demektir. Medyen namında bir şehir var. Medyen, İbrahim Aleyhisselâm oğullarından biridir. Eğer ki meşhur olan İsmâil ile İshak Aleyhisselâm'dır, Medyen'den başka evlâtları da var. Medyen, o şehri binâ ettiğinden şehrin ismi Medyen olmuştur. Şuayip

Aleyhisselâm hatibül enbiyadır. Evvelâ Medyen'e gönderildi, sonra da Eyke'ye gönderildi. Her ikisi de birbirine yakındır. Ashab-ı Eyke, Şuayip Aleyhisselâm'ın kavmi idi. Bir vadide ağaçlar arasında yaa şarlardı. Eyke halkı, ölçü ve tartıları noksan yaparlar. Kâfir idiler, cidden nefislerine zulmederlerdi.

فَأَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ 79-

Biz Azimüşşan, onlardan da intikam aldık. Çünkü Şuayip Aleyhisselâm'ı dinlemediler ve helâk oldular. وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ Bu yerlerin ikisi de (Südüm ve Eyke) açık bir yol üzerindedir. Rivayete göre; Şuayip Aleyhisselâm'ın kavmi Ashab-ı Eyke üzerine, yedi gün sıcak havadan sonra bir bulut gönderilmiştir. Serinlemek ümidi ile onun altına toplanmışlar. Sonra buluttan bir ateş çıkıp hepsini yakmış.

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ 80-

Salih Aleyhisselâm'ın kavmi Semûd olup, memleketin ismi Hicir'dir. Hicir; taşlık bir deredir. Taştan dağları oyup kendilerine evler yapmışlardı. Ashab-ı Hicir, peygamberleri inkâr ettiler. "Peygamberleri inkâr ettiler" diyor, halbûki inkâr edilen yalnız Salih Aleyhisselâm'dır. Çünkü bir peygamberi tekzip etmek, bütün peygamberleri tekzip etmek demektir.

وَأْتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ 81-

Biz Azimüşşan, onlara kudretimize delâlet eden âyetlerimizi vermiştik. Salih Aleyhisselâm'ın kavmi, "imân edeceğiz" diyerek mucize istediler ve Salih Aleyhisselâm da istedikleri

mucize için duâ etti. Cenâb-ı Hak da duâyı kabul etti. Taştan deve çıktı ve deve de yavru doğurdu. فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ Bu mucizeyi gördükleri halde, yine imândan yüz çevirdiler. Neticede deveyi de öldürdüler, imân etmediler.

82- وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا أَمِينًا

وَكَانُوا Var idi bu kavim. يَنْحِتُونَ **yenkûrune** yâni keserlerdi biçerlerdi. Dağın içinde, taştan dağların içinde evler yaparlardı. مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا أَمِينًا Onlar, zanlarınca emniyet içinde kalmak üzere dağları oyup evler yaparlardı.

83- فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ

Cibril-i Emin'in sayhası, sabaha çıkarken geldi, onları helâk etti. O korkunç ses yakalayiverdi.

84- فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Kazandıkları (mallar, evler ve nüfuslarının çokluğu) onlardan, Âllâh-û Teâlâ'nın azabını def etmeye yaramadı.

85- وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ
فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

Biz Azimüşşan, yerleri ve gökleri ile aralarında olanları ancak hak (ve hikmetle) halk ettik. Bunların helâkına lüzum hâsıl olmuştu. Eğer bu fesat devam etseydi, bu şekavet devam etseydi yeryüzü fesat ile dolardı. Hikmet-i İlâhiye'ye muhalif olurdu. Onun için Âllâh-û Teâlâ, şekavet fazla olduğunda bir esbab halk ediyor. Bazı kâ-

fir, münafıkları telef ettiriyor. **وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ** Muhakkak kıyamet günü gelecektir. **فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ** Hey Habibim, (Çünkü âyet Mekke'de nâzil olmuştur, Cenâb-ı Hak, harbe müsaade etmiyor.) Yâ Ekmelerrusûl, cemil bir safha ile iyi bir mukabele yap. Tâ ki Cenâb-ı Hakk'ın irâdesi zuhur edinceye kadar.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ-86

Senin Rabbin ancak O'dur. Hallâk; yoktan var eden O'dur, Herkesin ahvâlini hakkıyla bilendir. Vakti gelince izhar eder.

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ-87

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي Ey Habibim, biz sana seb'ul mesâniyi verdik. Mesâni; mükerrer. Fatiha sûresi iki def'a nâzil olmuştur. Biri Mekke'de, diğeri Medineyi Münevvere'de nâzil olmuştur. Onun için mesâni derler. Müsennê; bir de her namazda tekerrür eder, onun için de mesâni derler. Fatiha yedi âyettir, mesâni olarak size gönderdik. Onun sevabı, gelen yedi kervan kâfilesinin mallarından daha kıymetli hayırlıdır. **وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ** Kur'ân'ı Azim'i de gönderdik. Onun okunması, amel edilmesi elbette kervan kâfilelerinin mallarının halka dağıtılmasından hayırlıdır.

لَا تُمَدَّنْ عَيْنِيكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ-88
وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا Uzatmayınız **عَيْنِيكَ** gözünüzü. **لَا تُمَدَّنْ** Bizim halka, bazılarına verdiğimiz dünya metainâ gözünüzü **مِنْهُمْ**

uzatmayınız, elinizdeki Kur'ân size yeter. وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ Bunların imâna gelmediğinden de mahzun olma çünkü her şeyin bir vakt-i zamanı var. وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere karşı da yumuşak muamele et, ey Habibim. Mü'minlere kanadını indir, (tevazu göster.)

89- وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

Söyle ey Habibim. Ben, Âllâh'tan gönderilmiş mübin olan, beyin inzâr sahibi azab-ı İlâhi'yi bildirmeye gelmiş bir peygamberim.

90- كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ

Nasıl ki azâb-ı İlâhi'yi muktesim olanlara göndereceğiz. أَنْزَلْنَا Mâzidir fakat tahakkukundan dolayı mâzi buyurulmuştur. Bir şey muhakkak oldu mu, oldu demektir. Halbûki daha olmadı, olacaktır. Bu münafık ve keferelerin cezası muhakkak gelecektir. Muktesim, iktisam, kismet yapan. Yahudi ve hıristiyan, Tevrat ve İny cil'de gördüklerini kabul ederler, görmediklerini kabul etmezlerdi. Rasûl-û Ekrem'in ahvâlini kabul etmezler, bazen böyle kısım kısım yaparlardı.

91- الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ

Onlar ki Kur'ân'ı parça parça etmişler. Kur'ân hakkında müşriklerden bazısının "sihirdir," bazısının "şiirdir, yalandır, eski efsae nedir" diyenlerdir.

92- فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

Kasem ederim senin Rabbinle, onların hepsine yaptıklarını

muhakkak soracağız. Sualin akabinde azâb-ı İlâhi vardır. Eğer yalnız sual olsa bir şey lâzım gelmez.

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ-93

Yaptığı amellerden hepsi mes'uldür ve azaplanacaktır.

فَاَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ-94

Ey Habibim, sana tebliğ ettiğim gibi sen de onlara tebliğ et. Ve müşriklerden i'raz et. Onların itiraz ve inanmadığına ehemmiyet verme.

Bu âyet-i kerime nâzil oluncaya kadar otuz dokuz kişi idiler de ona göre va'z-ı nasihat ederdi. Bu âyet-i kerimeden sonra serbest, hatta Kâbe'nin yanında ayet-i kerimeleri söylerdi.

Ey Habibim, hak ve bâtilı tefrik için açık ve sarîh olarak emret. Müşriklerin şirkine, itirazına iltifat etme. Müşriklerden yüz çevir.

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ-95

(Seninle) alay edenlere karşı da "ben kâfiyim" buyuruyor. Âllâh diyor ki; "Ey Habibim, sana istihza edenlere ben kâfiyim." Bunların içinde beş kişi vardır ki istihzayı çok ileri götürmüşlerdi. Bunlar hakkında Rasûl-û Ekrem duâ etti. "Ya Rabbi, bunları birer belâ ile def et." Duâyı peygamberi derhal yerini buldu. 1) Velid bin Mugayyire, 2) Amcası Esved namında birisi vardı, derhal her iki gözü kapandı. 3) Esved bin Abdi Yagûs namında birisi vardı, istiska hastalığına müptelâ oldu. Mütemadiyen su içtiği halde suya kanmıyor, susuz kalıyor. 4) As bin Huvâlin de aniden başına bir

diken girdi, kurşundan daha azap verici. 5) Hars bin Kayyuh'un da kafası pis cerahatli bir hale geldi ve kısa bir zamanda telef oldular. Âyet-i kerime zuhur etti. Biz Azimüşşan, sana kâfi geliriz. Müstehzilerin hakkından biz kifâyet ederiz.

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ-96

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ Bu istihza edenler, Âllâh ile başka mâbut iddia ederler. فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ Onların dünyada gördüğü cezalar, cezalarının tamamı değildir. Cezanın olacağına delâlet eder. Onlar yakında akibetlerini bileceklerdir.

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرَكَ بِمَا يَقُولُونَ-97

وَلَقَدْ نَعْلَمُ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Biz biliriz, أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرَكَ senin mübarek kâlbin darlaşıyor. بِمَا يَقُولُونَ Onların tâ'zib-i istihzalarından.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ-98

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ Rabbini hamd et, tesbih ile. Yâni Sübhânallâhi ve bihamdihi. Sebbih; tesbih et, بِحَمْدِ رَبِّكَ hamd ile beraber. Rabbimi tenzih ediyorum bütün noksanlardan ve hamd ederim. وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ Secdeye devam et. Rasûl-û Ekrem, bunun üzerine üzüldüğü zaman abdest alır namaza başlardı.

• وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ-99

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ Sana yakın olan ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

